

Toponymica uit de kuststreek (vervolg van blz. 154)

EVENDIJK. Overbodig te herhalen dat deze dijk tot het oudste dijkensysteem van de streek boven Brugge behoort en de Blankenbergse Dijk met de Kalvekedijk verbindt. De oudste vormen (vanaf de 13^e eeuw) van deze naam zijn: *levendijk* (of *Hievendijk*), *Evendijk* (of *Hevendijk*), met waarschijnlijk (*H*)*ievendijk* (hypercorrecte h?) als oorspronkelijke vorm. De vormen (*H*)*evendijk* e.d. hebben blijkbaar volksetymologische invloed ondergaan van even = effen, geplaneerd, afgevoerd.

Te Oostburg was er een watering, de *Oude Yevene* of *Ievene* zodat we de naam *Ievendijk* in verband met het woord *Ievene* moeten zien: *dijk van de Ievene*, waar *Ievene* de polder of watering achter de dijk moet geweest zijn (naam niet overgeleverd!) Deze vaststelling is zeer belangrijk omdat zij ons de richting aanwijst waarin we de oplossing van dit moeilijk toponymisch probleem moeten zoeken.

Wat *Ievene* betekent is ons niet helemaal duidelijk. Dit woord is blijkbaar een verbogen vorm en te vergelijken met andere namen op -ene uit de streek zoals *Bredene*. Er doet zich hier een alleszins merkwaardige analogie voor: zoals de dorpsnaam *Bredene* een nevenvorm *Breeninge* (volksmond, samentrekking van *Breedeninge*) heeft, heeft ook *Ievene*, *Evene* een nevenvorm in het woord *Eveninge* = watering. Het lijkt geen twijfel dat we hier met een collectivum te doen hebben. Van welk grondwoord zijn *Ievene*, *Evene*, *Eveninge* afgeleid?

Wij hebben wel eens gedacht aan Mnl. *evene* = haver. Dit kan *eveninge* verklaren: haverland, of liever met haverrente belast land. Maar *Ievene*, *Evene* zijn lastiger. Reeds in 1839 schreef Drubbele⁽¹⁾: ‘Volgens een chaerte van den jaere 1239, berustende in de Archieven te Gent, word gewag gemaakt van dergelijke Associatien, bewesten en ten noorden van Damme gelegen, onder de benaming van *Vetus Hevena* vel *Avenariae* of wateringten.’ Het gaat hier om de *Oude Ievene* op Oostburg, maar de oorspronkelijke tekst bevat het woord *avenariae* niet.⁽²⁾ Wij halen deze zin van Drubbele

- (1) J. Drubbele Beschrijving der Vereenigde Wateringen van Eyensluys en Groot-Reygarvliet. Brugge, 1839. Tekst op blz. 4.
- (2) Oorkonde van Mei 1239, nr 542 van de oorkonden der Abdij van Sint-Pieter te Gent. A. Van Lokeren: Chartes et Documents de l'Abbaye de Saint-Pierre, Gand, 1868, t. I, p. 268-269.

alleen aan om erop te wijzen dat men vroeger reeds aan de etymologie *haverland* (avenaria) gedacht heeft.

Het woord *evene* (haver) heeft ongetwijfeld in de naamgeving van veel plaatsen een rol gespeeld. Er zijn veel evenelanden (met haverrente belaste landerijen) geweest. (Zie De Flou III 80). In 1412 wordt er te Kadzand een *Evenpolder* vermeld. Te Wijnendale was er in 1388 een *Yevenhovekin*, waaruit wellicht blijkt dat *evene* ook een dialectische nevenvorm *ievene* heeft gehad.

En toch denken wij dat in het geval van *Ievendijk*, *Ievene* de afleiding van *evene* = haver moeilijk houdbaar is. Verdam geeft in zijn Mnl. Woordenb. de woorden *hevenen* (aanslaan in de belasting) en *hevene* of *heveninge* (landmaat van 200 gemeten, vooral in Zeeland). Beekman⁽¹⁾ bespreekt de bovenvermelde tekst van 1239 over de Oude Ievene en geeft voor *Hevendijk* de volgende uitleg: ‘dijk voor welks onderhoud schot over dijkplichtige landen werd omgeslagen’. Dan zouden de oorspronkelijke vormen *Hevene* en *Hevendijk* zijn. Wat doet men dan met (*H*)*ievene* en (*H*)*ievendijk*?

De Flou (Woordenb. Top. XII 101) heeft gedacht aan een afleiding uit Oudfr. *evine*, *eauvine*: waterloop. Waar haalt hij deze woorden? Kunnen die in onze streek wel een rol gespeeld hebben? Kunnen zij *Ievene* met *ie* verklaren? Dat het grondwoord de naam van een waterloop is, schijnt gesteund te worden door het toponiem (*H*)*evenvorde* te Zuienkerke rond 1300 (De Flou V, 1093). Ook Carnoy geeft in zijn bekend woordenboek (deel I, blz. 201) een hypothese. Bij een grafie van 1272 ‘Hyevindyck’⁽²⁾ schrijft hij: ‘La forme du XIIIe siècle nous engage à partir de *hyde-ven-dijk, digue près du marais de la rade (voy. Raversijde, Koksijde)’ *Hijden* en *vennen* hebben in onze streek nooit bestaan, wel *ijen* (*ieën*) en *vanen*.⁽³⁾ Het zou dan *Ievanedijk* zijn...

Het etymologisch probleem *Ievendijk* blijkt dus verre van opgelost te zijn. Het vergt nog grondige opzoekingen. Wij zijn persoonlijk van mening dat er moet gezocht worden naar een grondwoord *ieve-ijve* (*eve*) waarvan het bestaan met een slag alle moeilijkheden voor *Ievene*, *Ieveninge*, *Ievendijk* uit de weg zou ruimen...

(1) Dr A.A. Beekman. Aanvullingen en Verbeteringen. Den Haag 1941, Kol. 235-237.

(2) Te Schoondijke. Is een andere dijk dan onze Evendijk. Zie verder.

(3) Er is een *Vaneweg* te Dudzele, waarover later.

Laten wij ook nog vermelden dat De Flou verscheidene Evendijken (een drietal) met elkaar verwart en hun oude naamvormen dooreenmengt. We hebben ten eerste onze Evendijk tussen Uitkerke en Heist, tussen *Oudemaarspolder* en de hypothetische *Ievene*. Vervolgens staat er een Ievendijk in Zeeuws-Vlaanderen vermeld: *Hyevindyck* (1272 te Schoondijke), dit is de dijk van de Oude Ievene; *Yvendyck* (1552 te Groede), dezelfde dijk? Ook aan de kanten van Bredene moet er een Evendijk geweest zijn, maar zijn juiste ligging moet nog opgezocht worden.

Over de topografie van onze Evendijk is ook nog het laatste woord niet gezegd. Wij weten wel heel nauwkeurig waar hij in Uitkerke aan de Blankenbergse Dijk begon, maar wij weten niet precies waar hij in de Kalvekedijk overgaat.

Waarschijnlijk op het punt waar een jongere dijk, de *Pannedijk*, afzakt om naar de *Pasteurdijk*⁽¹⁾ te lopen.

JOZEF DE LANGHE

De Westvlaamse schapenteelt in 1811

De schapenteelt was vroeger zeer verspreid. Op het Rijksarchief te Brugge (Modern Archief, nr. 2857) berusten de totalisaties der tellingen gedaan door de maires in het najaar van 1811, opgegeven aan de hogere overheid en ingedeeld per arrondissement en gemeente. Voor ieder gemeente van de provincie staat het aantal schapen opgegeven. Ook allerlei schapenziekten staan er genoteerd, alsmede de manier om ze te genezen. Te Sint-Jan bij Ieper bijvoorbeeld, mengde men gemalen leisteen (ardoise) met azijn en gaf het de schapen tweemaal daags te drinken. De meest voorkomende plagen waren ‘bleynen’, koud- en warmbloedigheid en ziekten aan de hoeven.

250 gemeenten hadden schapen. Enkele steden en gemeenten met kleinere oppervlakte hadden er geen. De cijfers schijnen meestal bij benadering te zijn opgegeven. In totaal waren er in West-Vlaanderen 46.205 schapen. Daarvan waren er maar 460 van buitenlandse rassen: 101 métisses, 169 léonnais en 190 sorianes; deze laatste twee soorten heette men gewoonlijk *merinos*. De merinosschapen vond men in het

(1) Let op: Pasteurdijk (dijk van het pasteur, weideland), en niet Pasteursdijk. Was een stuk van de Gravejansdijk.